

Πάνε πάνω από τέσσερις δεκαετίες, αφ' ότου (8 Δεκεμβρίου του 1974) ο ελληνικός λαός απαλλάχτηκε από τους βασιλιάδες που εγκαταστάθηκαν στην Ελλάδα, με πρώτο τον Όθωνα. Η βαυαροκρατία είναι μια από τις διόλου ευτυχισμένες περιόδους της νεότερης ελληνικής ιστορίας. Και, βέβαια, για την επιδρομή της «βαυαρικής ακρίδας» στην Ελλάδα, φτάνει αποκλειστικά οι τρεις μεγάλες δυνάμεις της εποχής (Βρετανία, Γαλλία και Ρωσία) που την επέβαλαν με το ζόρι και χωρίς καν να ερωτήσουν τον ελληνικό λαό.

Τι άραγε θα είχε συμβεί, αν οι μεγάλες δυνάμεις δεν είχαν επιβάλει την κληρονομική μοναρχία ως πολίτευμα της ελεύθερης Ελλάδας και, ως εκ τούτου, δεν είχαν διορίσει τον Βαυαρό Όθωνα βασιλιά της; Ας προσπαθήσουμε να αναπλάσουμε τα γεγονότα.

Ήταν 3 Φεβρουαρίου του 1830, όταν εκδόθηκε το Πρωτόκολλο του Λονδίνου:

«Η Ελλάς θέλει σχηματίσει εν κράτος ανεξάρτητον και θέλει χαίρει όλα τα δίκαια, πολιτικά, διοικητικά και εμπορικά, τα προσφεφυκότεα εις εντελή ανεξαρτησίαν», έγραφε το πρώτο και καίριο άρθρο του που αποτελεί την πεμπτοσία της συμφωνίας ανάμεσα στην Αγγλία, τη Ρωσία και τη Γαλλία για το μέλλον της Ελλάδας. Η χώρα μας αποκτούσε αυτό που ποθούσε: Την διεθνή αναγνώριση της ανεξαρτησίας της.

Όμως, πέρα από το πρώτο άρθρο, όλα τα άλλα σημεία του πρωτοκόλλου ήταν δυσμενή για την Ελλάδα. Εδαφικά (δεύτερο άρθρο), περιοριζόταν στην Πελοπόννησο, σ' ένα μόνο κομμάτι της Στερεάς, στην Εύβοια, τη Σκύρο και τις Κυκλάδες. Ως πολίτευμα (τρίτο άρθρο), οριζόταν η κληρονομική μοναρχία, ενώ η αποδοχή του πρωτοκόλλου προϋπέθετε και την αποδοχή της ειρήνης με την Τουρκία.

Ο κυβερνήτης Ιωάννης Καποδίστριας ήθελε το πρώτο άρθρο αλλ' όχι και τα υπόλοιπα. Απάντησε πως η Ελλάδα υιοθετούσε την αναγνώριση της ανεξαρτησίας αλλά δυσκολευόταν να εφαρμόσει τα υπόλοιπα άρθρα.

Οι καρποί της πολιτικής του ήρθαν μετά από δυο χρόνια, όταν ο ίδιος είχε πια δολοφονηθεί. Στα τρεισήμισι χρόνια, από τον Ιανουάριο του 1827 όταν ανέλαβε κυβερνήτης ως τον Σεπτέμβριο του 1831, ο Καποδίστριας κατάφερε να αναδιοργανώσει μαζί με τον Δημήτριο

Υψηλάντη τον στρατό και να διώξει τους Τούρκους από τη Ρούμελη (εκτός από την Ακρόπολη της Αθήνας) και από την Πελοπόννησο. Πέτυχε να αναγνωριστεί η Ελλάδα ανεξάρτητο κράτος με διεύρυνση των συνόρων που οι δυνάμεις πρότειναν. Εξάλειψε την ληστοκρατία και την πειρατεία, ίδρυσε παντού δημοτικά σχολεία κι έφτιαξε διδασκαλείο. Οργάνωσε την γεωργία, δημιούργησε Τράπεζα, έκοψε ελληνικό νόμισμα, οργάνωσε την Δικαιοσύνη και τα οικονομικά του κράτους και ξόδεψε την προσωπική του περιουσία τσοντάροντας σε δημόσια έργα.

Όμως, τα τριάντα χρόνια στην υπηρεσία του τσάρου δεν του επέτρεπαν να τα πηγαίνει και τόσο καλά με τις δημοκρατικές διαδικασίες. Κυβερνούσε συγκεντρωτικά με συγκαλυμμένη απολυταρχία. Παραμέρισε και δυσαρέστησε τον Μαυροκορδάτο, τους Μαυρομιχαλαίους, τον Μιαούλη κι όλους τους άλλους που μοιράζονταν την εξουσία, πριν να έρθει. Η επιμονή του να θέλει διεύρυνση των συνόρων σε βάρος της Τουρκίας, δυσαρεστούσε μόνιμα την Γαλλία, που παρουσιαζόταν εκείνο τον καιρό ως ο μόνιμος προστάτης του σουλτάνου. Ξένοι πράκτορες ανέλαβαν δράση: Με ενέργειες του Ανδρέα Μιαούλη, η Ύδρα και η Σύρος αποστάτησαν, ενώ οι Μαυρομιχαλαίοι υποκίνησαν στάση στην Μάνη. Ο Καποδίστριας απάντησε φυλακίζοντας τον Πετρόμπεη Μαυρομιχάλη. Ο αδερφός του, Κωνσταντίνος, κι ο ανιψιός του, Γεώργιος, μπήκαν κάτω από αστυνομική παρακολούθηση. Μόνο που οι επιτηρούμενοι προσεταιρίστηκαν τους δύο χωροφύλακες συνοδούς τους.

Την Κυριακή, 27 Σεπτεμβρίου του 1831, οι Μαυρομιχαλαίοι και οι δύο χωροφύλακες πρόλαβαν τον Καποδίστρια στα σκαλιά του Αγίου Σπυριδωνος. Πυροβόλησαν και οι τέσσερις. Ο κυβερνήτης έπεσε νεκρός. Νεκρός έπεσε κι ο Κωνσταντίνος Μαυρομιχάλης, καθώς το πλήθος τον λιντσάρισε. Ο Γεώργιος Μαυρομιχάλης εκτελέστηκε αργότερα. Οι χωροφύλακες αμνηστεύτηκαν.

Η συνέχεια είναι γνωστή: Με την δολοφονία του Καποδίστρια, ενεργοποιήθηκε το άρθρο του πρωτοκόλλου του Λονδίνου που όριζε πως η Ελλάδα θα είχε κληρονομική μοναρχία. Ο Όθων έφτασε στο Ναύπλιο στις 25 Ιανουαρίου του 1833. Νωρίτερα, στις 30 Αυγούστου του 1832, η διάσκεψη του Λονδίνου αποδεχόταν την αξίωση του νεκρού κυβερνήτη να γίνει ελληνοτουρκικό σύνορο η γραμμή Άρτας - Βόλου.

Ας δούμε, την εξέλιξη των γεγονότων, θεωρώντας ότι το τρίτο άρθρο του Πρωτοκόλλου του Λονδίνου, δεν υπήρχε: Δεν είχε προβλεφθεί πολίτευμα, δεν είχε επιλεγεί ο Όθων ως

βασιλιάς της χώρας. Ας υποθέσουμε ότι οι μεγάλες δυνάμεις άφησαν τους Έλληνες να ρυθμίσουν μόνοι τους τα του οίκου τους. Ξαναγυρνάμε στην Κυριακή, 27 Σεπτεμβρίου του 1931.

Η είδηση για τη δολοφονία του κυβερνήτη προκάλεσε την άμεση αντίδραση των διοικητών του ελληνικού τακτικού στρατού που έβγαλαν περιπόλους στους δρόμους και κατάφεραν να διατηρήσουν την τάξη. Την ίδια ώρα, ο αδελφός του δολοφονημένου, ο Αυγουστίνος Καποδίστριας, μη έχοντας άλλο στηρίγμα, έστειλε στη Μάνη να ειδοποιήσουν τον Θεόδωρο Κολοκοτρώνη και συγκαλούσε την Γερουσία σε έκτακτη συνεδρίαση.

Μόλις έξι ώρες μετά τη δολοφονία, ο Γέρος του Μοριά έμπαινε στο Ναύπλιο καλπάζοντας, επικεφαλής 150 καβαλάρηδων. Η παρουσία του προκάλεσε ανακούφιση σε λαό και Γερουσία. Με ψήφισμά τους, οι γερουσιαστές εξέλεξαν τριμελή «Διοικητική Επιτροπή της Ελλάδος» με τον Αυγουστίνο Καποδίστρια πρόεδρο και μέλη τον Θεόδωρο Κολοκοτρώνη και τον έμπειρο πολιτικό Ιωάννη Κωλέττη, που όμως είχε τις δικές του φιλοδοξίες. Εναντίον τους συνασπίστηκαν οι αντιπολιτευόμενοι τον νεκρό Καποδίστρια «συνταγματικοί» (αυτοί που ζητούσαν την ψήφιση συντάγματος). Οι Έλληνες χωρίστηκαν σε δύο στρατόπεδα:

Κυβερνητικοί, οι οπαδοί της Επιτροπής, συνταγματικοί οι αντίθετοι που υποστήριζαν (και μάλλον είχαν δίκιο) ότι η Γερουσία είχε παρανομήσει, ως αναρμόδια να εκλέξει κυβέρνηση, καθώς το έργο αυτό ανήκε στην υπό αναστολή εργασιών διατελούσα Δ' Εθνοσυνέλευση.

Προκηρύχθηκαν εκλογές για την ανάδειξη νέων εκπροσώπων σε μια ανανεωμένη Εθνοσυνέλευση (την είπαν Ε'). Ο Κωλέττης προωθούσε τους δικούς του, ο Αυγουστίνος κυβερνητικούς, οι συνταγματικοί τρίτους κι ο Κολοκοτρώνης στην μέση προσπαθούσε να κρατά ισορροπίες. Η βία και η νοθεία βασίλευαν και στο Ναύπλιο κατέπλευσαν διπλάσιοι από τον κανονικό αριθμό πληρεξούσιοι, ενώ ήδη ο Κωλέττης είχε διαφωνήσει δημόσια, είχε προχωρήσει στην προβολή δικού του κόμματος και είχε προσεταιριστεί τους συνταγματικούς. Τελικά, μια εξελεγκτική επιτροπή ανέλαβε να ξεσκαρτάρει τα πληρεξούσια, απορρίπτοντας τα πλαστά. Βρέθηκαν ενενήντα έγκυρα.

Στην πρώτη τακτική συνεδρίαση, 7 Δεκεμβρίου του 1831, η τριμελής Επιτροπή υπέβαλε τις παραιτήσεις της. Στη δεύτερη, 8 του μήνα, ο Αυγουστίνος Καποδίστριας εκλέχτηκε προσωρινός (μέχρι την οριστική ψήφιση συντάγματος) «πρόεδρος της κυβερνήσεως», προκαλώντας οριστική διάσπαση της εθνοσυνέλευσης. Οι μάχες κυβερνητικών και

συνταγματικών ξεκίνησαν την επομένη, 9 Δεκεμβρίου, με τους κυβερνητικούς να έχουν μαζί τους και τον τακτικό στρατό και να στριμώνουν άσχημα τους αντιπάλους τους. Την επομένη, οι συνταγματικοί ζήτησαν να τους επιτραπεί ειρηνική αποχώρηση. Έφυγαν στις 12 του μήνα και μαζί τους πήγε και ο Κωλέττης. Στην Κόρινθο, έστησαν νέα συνέλευση.

Αυτόματα, στην Ελλάδα λειτουργούσαν δύο εθνοσυνελεύσεις και δύο κυβερνήσεις: Του Αυγουστίνου Καποδίστρια και των συνταγματικών με ουσιαστικό «πρωθυπουργό» τον Κωλέττη, καθώς οι δυο άλλοι εκλεγέντες (Κουντουριώτης και Ζαΐμης) έμεναν στην Ύδρα. Ο εμφύλιος ήταν πια γεγονός. Με την εκλογή του ανώτατου άρχοντα να εκκρεμεί. Και με τους συνταγματικούς να ενισχύονται από τους παλιούς καπεταναίους του απελευθερωτικού αγώνα.

Τον Φεβρουάριο του 1832 ξεκίνησαν οι διαδικασίες των τριών δυνάμεων για την εκλογή του Όθωνα. Τον Μάρτιο, η Εθνοσυνέλευση του Ναυπλίου ανακήρυξε τον Αυγουστίνο Καποδίστρια «κυβερνήτη της Ελλάδος» με προφανή σκοπό να αναγνωριστεί πρωθυπουργός από τον νέο βασιλιά, όποτε αυτός ερχόταν. Σε καθοριστικές μάχες, οι κυβερνητικοί νικήθηκαν από τους συνταγματικούς, επήλθε ένα είδος συμβιβασμού, ο Αυγουστίνος παραιτήθηκε κι έφυγε στην Κέρκυρα.

Είπαμε όμως ότι παρακολουθούμε τα πράγματα, χωρίς να υπάρχει θέμα βασιλιά Όθωνα. Το λογικό είναι στην περίπτωση αυτή τόσο ο Αυγουστίνος όσο και ο Κωλέττης, παράλληλα με την προώθηση των προσωπικών τους συμφερόντων, να έψαχναν για λύση στο θέμα της ύπαρξης ανωτάτου άρχοντος.

Την εποχή εκείνη, στην Ευρώπη υπήρχαν 250 εστεμμένοι (αυτοκράτορες, βασιλιάδες, ηγεμόνες κ.λπ.) και κανένας αναγνωρισμένος πρόεδρος Δημοκρατίας. Ούτε σκέψη μπορούσε να υπάρξει ότι η Ελλάδα δεν θα γινόταν βασίλειο. Άλλωστε, οι τρεις «μεγάλοι» δεν θα επέτρεπαν διαφορετική λύση. Στην Ελλάδα όμως, οι γαλαζοαίματοι πρίγκιπες δεν περίσσευαν.

Ένας υποψήφιος βασιλιάς θα μπορούσε να είναι ο Αλέξανδρος Μαυροκορδάτος, γόνος βυζαντινής αριστοκρατικής οικογένειας. Με τίποτα όμως δεν επρόκειτο να τον δεχτούν οι κυβερνητικοί και ίσως ούτε οι συνταγματικοί. Ένας δεύτερος ήταν ο ίδιος ο Αυγουστίνος. Οι συνταγματικοί όμως ούτε για πρωθυπουργό δεν τον ήθελαν. Μια τρίτη λύση ήταν οι Υψηλάντηδες, πατενταρισμένοι πρίγκιπες από κούνια. Ο Αλέξανδρος όμως είχε πεθάνει από το 1828 κι ο Δημήτριος τον ακολούθησε στον τάφο την ίδια αυτή κρίσιμη χρονιά των

γεγονότων, το 1832. Οι λοιποί δεν πολυμετρούσαν (ένας τους μάλιστα εκλέχτηκε βουλευτής, χωρίς ποτέ να πατήσει στη Βουλή ούτε καν για να ορκιστεί). Μαυρογένηδες, εκτός από τη Μαντώ, δεν κυκλοφορούσαν στην χώρα. Για να βρεθεί εστεμμένος κοινής αποδοχής, μάλλον στην ευρωπαϊκή αγορά έπρεπε να ψάξουν. Το είχαν άλλωστε κάνει στα 1830, όταν πρόσφεραν το στέμμα στον Βέλγο Λεοπόλδο που το αρνήθηκε.

Αν έτσι είχαν τα πράγματα, ένας καλός μεσολαβητής μπορούσε να είναι ο Στράτφορντ Κάνιγγ, ξάδερφος του φιλέλληνα Άγγλου πρωθυπουργού Γεώργιου Κάνιγγ, επίσης φλογερός φιλέλληνας, διπλωμάτης καριέρας και, το σπουδαιότερο, περαστικός από το Ναύπλιο τη μέρα που άρχισαν οι σφαγές μεταξύ κυβερνητικών και συνταγματικών. Τότε, είχε προειδοποιήσει ότι η Ελλάδα κινδύνευε να αποδειχθεί ανίκανη να αυτοδιοικηθεί, οπότε οι «μεγάλοι» μπορεί και να την ξαναγύριζαν στην οθωμανική σκέπη. Αν το καθεστωτικό δεν το είχαν αναλάβει οι μεγάλες δυνάμεις, η παρουσία του Κάνιγγ στην Ελλάδα θα ήταν μια πολύ καλή ευκαιρία για τους αντιμαχόμενους να τα βρουν, καθώς ποτέ δεν έλειψαν οι προσπάθειες συμβιβασμού. Απλά αποτύγχαναν.

Μια καλή ημερομηνία για συνάντηση των αντιπάλων είναι η 28η Δεκεμβρίου του 1831, μέρα που ο Κάνιγγ, έχοντας ήδη συσκεφθεί με τους πρεσβευτές των τριών δυνάμεων, κοινοποίησε υπόμνημα με παραινήσεις για κατευνασμό των παθών. Ας αναπαραστήσουμε τη συνάντηση:

Πρέπει να έγινε στην κατοικία του πρεσβευτή της Αγγλίας με παρόντες τον ίδιο, τους άλλους δύο πρεσβευτές, τον Κάνιγγ, τον Αυγουστίνο Καποδίστρια και τον Ιωάννη Κωλέττη. Για να τα βρουν, κυριότερο θα ήταν να συμφωνήσουν στο πρόσωπο του ανώτατου άρχοντα. Εξηγήσαμε γιατί οι Έλληνες αποκλείστηκαν. Ξέρουμε, ότι οι «μεγάλοι» θα συμφωνούσαν μόνο σε ξένο κοινής εμπιστοσύνης. Και ξαφνικά, ο Στράτφορντ Κάνιγγ έριξε την ιδέα:

«Τι γνώμη έχετε για τον Λουδοβίκο της Βαυαρίας;».

«Την καλύτερη», είπαν όλοι, καθώς τον ξέρανε για μεγάλο φιλέλληνα, αν και ο πρεσβευτής της Ρωσίας είχε κάποιες ψιλοαντιρρήσεις, επειδή ο Βαυαρός δεν ήταν ορθόδοξος. «Όμως», σημείωσαν, «ο Λουδοβίκος είναι ήδη βασιλιάς. Γιατί να θελήσει να έρθει στην Ελλάδα;».

Οπότε ο Κάνιγγ εξήγησε:

«Ο Λουδοβίκος, όχι. Ο γιος του, όμως; Να δείτε πως τον λένε...».

«Όθωνα», διευκρίνισε ο καλά πληροφορημένος της συντροφιάς. Συμφώνησαν απαξάπαντες. Οι πρεσβευτές ειδοποίησαν τις κυβερνήσεις τους. Μια σύσκεψη εκπροσώπων των τριών στο Λονδίνο, αποδέχτηκε την πρόταση. Οι διαδικασίες ξεκίνησαν τον Φεβρουάριο του 1832.

Στις 25 Ιανουαρίου του 1833, ο Φρειδερίκος Λουδοβίκος Όθων αποβιβαζόταν στο Ναύπλιο, όχι επειδή τον επέβαλαν οι μεγάλοι, όπως έγινε, αλλά επειδή τον είχαν ζητήσει οι Έλληνες.

(protagon.gr, 8.12.2017)